

16. Eski Anadolu Türkçesine Ait Dinî Bir Eser: Hazâ Kitâbu Mevt: Ölümün Hikâyesi [06 Mil Yz A 3881/4]¹

Türkan KORKMAZ BULUT²

APA: Korkmaz Bulut, T. (2024). Eski Anadolu Türkçesine Ait Dinî Bir Eser: Hazâ Kitâbu Mevt: Ölümün Hikâyesi [06 Mil Yz A 3881/4]. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 259-282. DOI: 10.29000/rumelide.1469421.

Öz

Kitâbu Mevt adlı eser İslami dönem Türk edebiyatına ait dinî bir mesnevidir ve 75 beyitten oluşmaktadır. Eser ölümden bahseden kısa bir mesnevidir ve eserin adı günümüz Türkçesine “Ölümün Hikâyesi” ya da “Ölümün Kitabı” olarak aktarılabilir. Mesnevi, manzum bir halk hikâyeleri mecmuasında kayıtlıdır ve dil bakımından Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşımaktadır. Eser dinî ve tasavvufî bir çizgidedir ve “Ölmeden önce ölüünüz.” hadisini açıklamaktadır. Mesnevide bir insanın ölümden sonra neler yaşayacağı İslam inançları çerçevesinde kısa bir şekilde anlatılmıştır. Ölümün taşıdığı anlam kültürden kültüre ve inançtan inanca farklı biçimlerde şekillenmiştir. Bazı inançlar ölümü ebedî bir hayata geçiş olarak görürken, bazı inançlar da ölümü kesin bir son olarak kabul ederler. İslam inancına göre insan yaşarken sürekli ölümün her an gelebileceği düşüncesiyle yaşamalı ve ölüm bir gün geldiğinde ona hazırlıklı olmalıdır. İslam dinine göre bu dünya geçici, asıl kalıcı ve ebedî olan ise öte dünyadır. Bu mesnevinin çıkış noktası olan “Ölmeden önce ölüünüz.” hadisi tartışmalı olmakla birlikte burada verilen mesajın doğruluğu genellikle kabul edilmektedir. Bu söze göre insan kendi nefisini her türlü kötü duygu ve düşünceden uzak tutmalı ve bir gün ölüm vakti geldiğinde de ona rıza göstermelidir. *Kitâbu Mevt* adlı mesnevi üzerine yapılan bu çalışmada eserin Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda 06 Mil Yz A 3881/4 numarada kayıtlı yazması üzerinden transkripsiyonlu metni ve dil-içi çevirisi yapılmış, ölüm kavramı kısaca ele alınarak mesnevinin dil özellikleri verilmiştir. Sonuç bölümünde elde edilen bulgular belirtilmiş ve çalışmanın sonuna yazmanın görselleri tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk dili_Eski Anadolu Türkçesi, İslam dini, Hz. Muhammed, ölüm, mesnevi.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmaı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %13

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 22.03.2024-**Kabul Tarihi:** 20.04.2024-**Yayın Tarihi:** 21.04.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1469421

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Dr., Istanbul Gelisim University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature (Istanbul, Türkiye), tukorkmaz@gelisim.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0002-8892-5643, **ROR ID:** 0188hvh39, **ISNI:** 0000 0004 0474 4306

A Religious Work Belonging To Old Anatolian Turkish: Hazā Kitābu Mevt: The Story Of Death [06 Mil Yz A 3881/4] ³

Abstract

The work called *Kitābu Mevt* is a religious masnavi belonging to the Turkish literature of the Islamic period and consists of 75 couplets. The work is a short masnavi that talks about death, and the name of the work can be translated into today's Turkish as "The Story of Death" or "The Book of Death". Masnavi is recorded in a collection of folk stories in verse and has Old Anatolian Turkish language characteristics in terms of language. The work has a religious and mystical line and says "Die before you die." explains the hadith. In the masnavi, what a person will experience after death is briefly explained within the framework of Islamic beliefs. The meaning of death has been shaped in different ways from culture to culture and from belief to belief. While some beliefs see death as a transition to eternal life, some beliefs accept death as a definitive end. According to Islamic belief, while one is alive, one should always live with the thought that death can come at any time, and when death comes one day, one should be prepared for it. According to Islam, this world is temporary, but the real permanent and eternal one is the afterlife. The starting point of this masnavi is "Die before you die." although the hadith is controversial, the accuracy of the message given here is generally accepted. According to this saying, one should keep one's soul away from all kinds of bad feelings and thoughts and one day, when the time of death comes, one should consent to it. In this study on the masnavi named *Kitābu Mevt*, the transcribed text and intralingual translation of the work was made based on the manuscript registered in the Ankara National Library Manuscripts Collection at number 06 Mil Yz A 3881/4, the concept of death was briefly discussed and the linguistic features of the masnavi were given. In the conclusion section, the findings obtained are stated and the visuals of the manuscript are added as facsimiles at the end of the study.

Keywords: Turkish Language_Old Anatolian Turkish, Islam, Prophet Mohammad, death, masnavi.

1. Giriş

Arapçada "mevt, vefat, helak" gibi kelimelerle ifade edilen ölüm, hayatın karşıtı olup sözlükte "hayatın sona ermesi" anlamına gelir. Genellikle "ruhun bedenden ayrılması suretiyle kişinin maddi hayat kaynağını yitirmesi" şeklinde tanımlanan ölüm ve ölüm sonrası algılama, inanış ve uygulamalar kültürden kültüre, devirden devire değişmektedir. Daha çok günah ve yargı kavramlarıyla birlikte tasavvur edilmeye çalışılan ölüm fikri ve ölüm korkusu ile kurtuluş ve ölümsüzlük ümidi dinin ve felsefenin en tartışmalı konularından olmuştur. Ölümün taşıdığı anlam da ilgili kültür, inanç ve felsefenin hayata yüklediği mana ile bağlantılı biçimde şekillenmiştir. Ölümün bir geçiş olarak

³ **Statement:** It is declared that scientific and ethical principles have been followed in the preparation process of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 13

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 22.03.2024-Acceptance Date: 20.04.2024-Publication Date: 21. 04.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1469421

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

görüldüğü, bedeninin ya da ruhunun çeşitli biçimlerde hayatını sürdürdüğü inancının yanı sıra ölümü kesin bir son şeklinde kabul eden inanışlar da vardır (Gürkan, 2007, XXXIV: 32).

Kur'an'da yaşatmanın karşılığı olarak "imâte" (canlının hayatına son verme) ve "teveffi" (ruhu kabzetme) kavramları geçmektedir. Yirmi bir ayette imâte, iki ayette kazâ-i mevt (birinin ölümüne hükmedip bunu gerçekleştirmek) ve on iki ayette teveffi kökü Allah'a nispet edilmiştir. Bunların dışında ölümü gerçekleştirme eylemi (teveffi) altı ayette çoğul olarak meleklerle, iki ayette "melekler" anlamında Allah'ın elçilerine (rusûl) izafe edilmiş, bir ayette de Azrail "melekü'l-mevt" şeklinde anılmıştır. Ölüm kavramı hadislerde de aynı kavramlarla ifade edilmekte, ayrıca "kabz" kökü (canlının ruhunu alma) kullanılmaktadır. Birçok ayet ve hadiste belirtildiği üzere yaşatan ve öldüren Allah'tır. Bu sebeple insan için çok önemli bir hadise olan ve onun iradesi dışında meydana gelen ölüm fiilinin gerçekleştirilmesi Allah'a nispet edilmiştir. Ancak naslardan anlaşıldığına göre yüce Allah, bu fiili görevlendirdiği melekler vasıtasıyla icra etmektedir.

Ölüm bir kader ise de insanın dünyaya gelmesinin amacı ölmek değil yaşamaktır. Allah, ruhundan üfleyip halk ettiği ve şuurla bezediği Âdem'in nesline aslında ebedî hayat vermiştir. Ancak hayat iki devreye ayrılmış olup ilk devre bir tür eğitim ve sınav, ikincisi ilk devrede elde edilen sonuçların şekillendireceği ebediyet sürecidir. Ölüm hayatın bu iki dönemini birbirine bağlayan ve insanı ebedileştiren bir araçtır. Bu sebeple ölüm yaklaşık yirmi ayette "likâ" (Allah'la buluşmak) kavramıyla ifade edilmiştir. Kur'an'a göre haksız yere bir cana kıyan kimse bütün insanları öldürmüş, bir canı kurtaran da bütün insanlara hayat vermiş gibidir (Mâide 5/32). Bununla birlikte ölümün bir gün mutlaka geleceğini akıldan çıkarmamak, zamanı bilinmediğinden daima hazırlıklı olmak, geldiğinde de rıza göstermek kâmil müminin vasıflarını oluşturur (Topaloğlu, 2007, XXXIV: 34).

İslam felsefesinde birçok düşünür ölüm konusu üzerinde durmuştur. İlk İslam filozofu olan Ya'kûb b. İshak el-Kindî'ye (801-873) göre ölüm insan tabiatının tamamlayıcı unsuru, insan tanımının temel ögesidir. İnsan akıllı ve ölümlü varlık olarak tanımlanır. Şu hâlde ölüm olmasaydı insan da olmazdı. Yani bir varlık ölümlü değilse insan değildir, buna göre sanıldığı gibi aksine ölüm de kötü değildir. Çünkü ölüm mutlak bir yokluk olmayıp ebedî ve daha yüksek bir hayata geçiştir. Ölüm korkusunun asıl sebebi böyle bir hayata inanmamak veya bu hayat hakkında doğru bilgiye sahip olmamaktır.

Eserlerinde ölüm konusuna geniş yer verenlerden biri de İbn Miskeveyh'dir (940-1030). İbn Miskeveyh, insanın başına gelen şeyler içinde ölüm korkusunu bütün korkuların en şiddetlisi ve en etkilisi olarak algılandığını, bunun da şu sebeplerden kaynaklandığını söyler: a) Ölümün gerçek niteliği hakkında bilgisizlik b) İnsanın ölümden sonra ne olacağını bilememesi c) Bedenin çözülüp bozulmasıyla ruhun da aynı akıbete uğrayacağını zannetmesi d) Ölümden duyacağı acı ve ıstırapların çektiği hastalıkların ağrı ve acısından daha şiddetli olacağından ve ölümden sonra büyük bir azap çekeceğinden korkması e) Ölümden sonra başına neler geleceğini bilememesi f) Geride bırakacağı mal mülk gibi şeylere üzülmesi. İbn Miskeveyh, bütün bu korku ve kaygıların yersiz olduğunu ortaya koyar. Buna göre ölüm ruhun (nefis) bedeni kullanmayı bırakmasından başka bir şey değildir. Nefis manevi bir cevher olarak bedenden ayrıldıktan sonra da varlığını sürdürür. Ölüm korkusunun asıl sebebi ölümün kendisi değil insanın ölümden sonra ne olacağı hakkındaki bilgisizliği olduğuna göre bu konuda rahata kavuşmanın yolu bilgisizlikten kurtulmaktır. Bunu başaran kişi ebedî huzura ve mutluluğa kavuşmuş olur (Çağrı, 2007, XXXIV: 36).

Mutasavvıflar ise biri zorunlu (ıztırârî), diğeri iradî olmak üzere iki ölümden bahsederler. Ruhun bedenden ayrılması zorunlu yani biyolojik ölüm, nefsin heva ve hevesini, arzu ve tutkularını etkisiz hâle

getirme, denetim altında tutma iradî ölümdür. “Ölmeden evvel ölmek” deyimile kastedilen budur. Hz. Peygamber de bir sahabeye dünyada bir yolcu gibi yaşamasını ve kendini ölü saymasını tavsiye etmiştir. Cüneyd-i Bağdâdî “Tasavvuf, Allah’ın seni sende öldürmesi ve kendisiyle yaşatmasıdır.” derken iradî ölümü anlatmaktaydı. Ölümü ve sonrasını çokça düşünmeleri sufilere ölmeden önce ölmeye, yani kötülük emreden nefsi etkisiz hâle getirerek kötü duygu ve düşüncelerden fani olmaya götürmüştür. Bunun için de yemeyi, uyumayı ve konuşmayı en aza indirmişler; inzivaya çekilerek kendilerini ibadete, tefekküre ve zikre vermişlerdir (Uludağ, 2007, XXXIV: 38).

2. Eserin Konusu

Kitābu Mevt adlı eser İslami Dönem Türk Edebiyatı’na ait küçük, dinî bir mesnevidir. Eser, yazma bir eserdir ve manzum bir halk hikâyeleri mecmuasında kayıtlıdır. Mesnevi, toplam 75 beyitten oluşmaktadır ve aruzun “fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Ancak buradaki ölçünün çok kusurlu olduğunu ve bu eserlerin ilk elden çıktıktan sonra halk içinde bir nevi 11’li hece ölçüsü mantığıyla yaşadığını belirtmek gerekir. Bu tür eserler daha çok geniş halk kitleleri içinde anlatıldığından zamanla kullanılan dilde bir katmanlaşma ve kelimelerde zamanın getirdiği birçok değişme gözlenmektedir.

Eser, dinî ve tasavvufî bir çizgidedir ve “Ölmeden önce ölünüz.” hadisini açıklamaktadır. Eserde bir insanın ölümden sonra neler yaşayacağı kısa bir şekilde anlatılmıştır. Eserde anlatılmak istenen düşünce şudur: İnsan hayatta sürekli ölümün bir gün geleceği düşüncesiyle yaşamalıdır ve buna hazırlıklı olmalıdır. Buna göre bu dünya geçici, asıl ebedî ve kalıcı olan ise öte dünyadır. Müslüman bir insan Kur’an’da belirtilen ve Peygamber’in gösterdiği yoldan dosdoğru bir şekilde gitmelidir. “Ölmeden önce ölünüz.” hadisi tartışmalı olmakla birlikte genelde burada verilmek istenen mesajın doğruluğu kabul edilmiştir. Bu söze göre kişi nefsini her türlü kötülükten arındırmalı, kötü duygu ve düşüncelerden uzak olmalıdır ve bir gün ölüm kapıyı çaldığında da ona rıza göstermelidir.

Eserin adı yazmada “hazā kitābu mevt-i muḥammed-nāme” şeklinde geçmektedir. Fakat eserde bir insanın ölümden sonra neler yaşayacağı anlatıldığı için başlık ile içerik uyumsuzdur. Bu nedenle, eserin bağlamından hareketle başlık “hazā kitābu mevt” olarak değiştirilmiştir.

3. Eserin Nüsha Özellikleri

Mesnevi, Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu’nda 06 Mil Yz A 3881/4 numarada kayıtlıdır. Eser 75 beyitten oluşmaktadır ve mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Katalog bilgilerinde yazar adı olarak Kirdecî Ali’nin ismi geçmektedir, ancak bu bilgi doğru değildir. Eserde herhangi bir yazar ismi belirtilmemiştir. Eser yazmanın 59a-62a varakları arasında geçmektedir. Yazmanın iç ve dış ölçüleri 225x158 mm (182x114 mm) şeklindedir. Harekeli nesih yazısı ile her sayfada 13 satır yazı vardır. Kâğıt türü suluyolu filigranlı kâğıttır. Eser ciltsizdir, söz başları kırmızıdır ve yapraklar rutubet lekeli. Yazma, halk hikâyeleri mecmuasıdır ve içinde 11 hikâye vardır. Bu hikâyeler sırasıyla şöyledir: 1. Hazâ Dâstân-ı Kesikbaş 2. Hazâ Dâstân-ı Güvercin 3. Hazâ Dâstân-ı Geyik 4. Hazâ Kitabu Mevt 5. Hazâ Dâstân-ı Hazret-i İsmâ’il 6. Hazâ Dâstân-ı Hatun 7. Hazâ Dâstân-ı Ejderhâ 8. Hazâ Dâstân-ı Cincime Sultân 9. Hazâ Dâstân-ı Muhammed 10. Hazâ Dâstân-ı Hazret-i İbrâhîm 11. Hazâ Dâstân-ı Fatıma.

Yazmanın telif veya istinsah tarihi belli değildir. Yazma Vasfî Mahir Kocatürk’ün Millî Kütüphaneye bağışladığı yazmalar arasındadır. Kocatürk, Kesikbaş Destanı ile ilgili bilgiler verirken yazmanın 1461 tarihli olduğunu belirtmiştir (Kocatürk, 2018: 116).

4. Eserin Dili Üzerine Notlar

Kitâbu Mevt mesnevisi Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşımaktadır. Eserde geç dönemde istinsah edilmekten kaynaklı bazı dil özellikleri de vardır. Bu tür eserler halk arasında yaşadığı için sonraki dönemlerin dil özellikleri de esere yansımaktadır. Bu tür eserler genellikle çok katmanlı bir dil yapısı taşımaktadır. Bu tür eserlerin dil özelliklerini ortaya koymak Türk dilinin tarihi gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bölümde eserin dil özellikleri ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir.

4.1. Ses Bilgisi İncelemesi

1. Ünlü Değişmeleri

/i/ > /e/ Değişmesi: Bugün /e/ sesi ile yazılan bazı şekiller metinde /i/ şeklinde geçmektedir: *didi* (01), *yidi* (01), *vir-* (07), *gice* (51), *girü* (31).

Metindeki bir örnekte /e/ ünlüsü Eski Türkçede olduğu gibi devam etmektedir, bugün olduğu gibi /i/ şekline dönüşmemiştir: *eyi* (56), *geydüreler* (18).

Bazı kelimelerde Eski Türkçe döneminde /e/ olan ses metinde /i/ şeklinde geçmektedir: *imdi* (45), *işitsünler* (02), *nice* (49), *nite* (15).

/u/ > /ı/ Değişmesi: Bugün /ı/ olarak telaffuz edilen bazı kelimeler metinde /u/’lu şekilde geçmektedir: *ayru* (22), *ayruk* (24), *şorucular* (37), *taşlu* (57).

Günümüzde /u/ sesi ile kullandığımız bazı şekiller metinde /ı/ sesi ile geçmektedir: *uşlı* (04).

/ü/ > /i/ Değişmesi: Bugün /i/ sesi ile kullandığımız bazı kelimeler metinde /ü/ şeklinde geçmektedir: *bellüdür* (18), *sevgülü* (58), *getüreler* (34), *devşürdi* (09).

2. Ünlü Uyumu

Kalınlık-İncelik Uyumu: Bu uyum metinde oldukça kuvvetlidir. Kalınlık-incecik uyumuna uyan bazı örnekler şu şekilde geçmektedir: *işitsünler* (02), *urulmadın* (07), *toķunduğın* (14), *geydüreler* (18), *korķularından* (35), *bilmemişem* (53).

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: Düzlük-yuvarlaklık uyumunda bir kararlılık olmadığı görülmektedir. Özellikle eklerde yuvarlak şekillerin düz ünlülü köklere gelmesi veya düz şekillerin yuvarlak ünlülü köklere gelmesi uyumu bozan bir durumdur (Özkan, 2017: 102).

Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmiş bazı örnekler şunlardır: *tonlarını* (11), *öldüğün* (22), *gelmeyesin* (24), *ķavminiden* (25), *korķularından* (35), *yapışalar* (46), *ķevresinden* (52), *gözlerinden* (61), *okuyanı* (75), *ayırmağıl* (71).

Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmeyen bazı örnekler şunlardır: *bilmedüğün* (08), *toķunduğın* (14), *bellüdür* (18), *şorucular* (37), *ķopınca* (39), *derdümüz* (43), *çağırursın* (50), *yarlığanur* (66), *sevgüsin* (71).

3. Birleşme

Türkçede ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir ek veya kelime eklendiğinde iki ünlü yan yana gelemeceği için ünlü harflerden biri düşer ve bir birleşme meydana gelir (Özkan, 2017: 106). Metinde bulunan birleşme örnekleri şunlardır: *n'olduğuy* (22) < *ne + ol-*, *şöyle* (69) < *şu + eyle*, *böyle* (01) < *bu+eyle*, *şol* (02) < *şu + ol*, *niçün* (15) < *ne + içün*.

4. Ünsüz Değişmeleri

t > d Değişmesi: Kelime başında görülen bir değişikliktir. Eski Türkçede kelime başında /d/ sesi yoktu. Batı Türkçesinde kelime başında görülen /d/'ler Eski Türkçede hep /t/ şeklindeydi (Ergin, 1993: 88). Metinde, kelime başında /d/'ye dönmüş örneklerden bazıları şunlardır: *dutasın* (73), *dut-* (72), *dört* (62).

Metinde, Eski Türkçede olduğu gibi /t/'li şekilde geçen örneklerden bazıları şu şekildedir: *toğmaz* (50), *taşra* (50), *toptolu* (52), *toğunduy* (14), *tonlarım* (11).

k > g Değişmesi: Eski Türkçede /k/ ile gösterilen bazı şekillerin Batı Türkçesinde /g/ şeklinde geçtiği görülmektedir. Metinde bu değişimin örnekleri mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir: *gelür* (12), *getüreler* (34), *gidelüm* (60), *geydüreler* (18), *gönüldüy* (23), *gün* (50), *görklü* (36).

Metinde /k/ sesi taşıyarak kalan kelimelere birkaç örnek vardır: *kişi* (04).

ķ > ħ Değişmesi: Türkçe kelimelerde ön ses durumunda /ħ/ sesi olmadığından ön ses durumundaki /ķ/'lar kendini korumaktadır (Özkan 2017: 107). Metinde iç ses durumundaki ķ > ħ değişikliğine iki örnek bulunmaktadır: *daħı* (14), *yohsa* (09).

5. Hece Düşmesi

Metinde, üçüncü teklik şahıs bildirme eki olan ve tur- fiilinden gelen *durur*'un iki örneği vardır: *yitüp durur* (43), *yatup durur* (43). -dur, -dür şeklinin ise daha fazla sayıda örneği bulunmaktadır: *uçmağdur* (60), *vardur* (65), *yokdur* (23), *ħaķıkatdür* (13), *devletdür* (28), *ħürilerdür* (63).

6. Ünsüz Benzeşmesi

Metinde iki ünlü arasında bulunan sedasız ünlülerin sedahlaşmasına verilecek örneklerden bazıları şunlardır: *şormağ* → *şormağa* (12), *yoldaşlık* → *yoldaşlığı* (38), *toprak* → *topraja* (43), *öğret-* → *öğredüp* (08), *virmeğ* → *virmege* (12), *git-* → *gidelüm* (60).

4.2. Şekil Bilgisi İncelemesi

1. İsimler (İsim Çekim Ekleri)

a) Çokluk Eki

Çokluk eki metinde {+lAr} olarak geçmektedir: *şorucu+lar* (37), *ezderhā+lar* (52), *feriştēh+ler* (56), *ħūrī+ler* (64), *ölü+ler* (65).

b) İyelik Ekleri

1. Teklik Şahıs İyelik Eki: Bu ek metinde {+üm} şeklinde geçmektedir: *benüm ümmetler+üm* (02), *sünnetler+üm* (02).

2. Teklik Şahıs İyelik Eki: Bu ek metinde {+ı}, {+(X)ı} şekillerinde geçmektedir: *tevbe+ı* (28), *seniñ dil+ı* (15), *iki el+ı* (15), *dostlar+ı* (16), *yârenler+ı* (16).

3. Teklik Şahıs İyelik Eki: {+I}, {+sI} şekillerinde geçmektedir: *resûliñ sükker söz+i+n* (04), *'azrâ'iliñ dârb+ı* (07), *mâl+ı* (10), *hâl+i+ni* (45), *sevgü+si+n* (71), *uçmağın sekiz kapu+sı+n* (55), *vefâ+sı+n* (16), *çevre+si+nden* (52).

1. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek metinde {+mUz} şeklinde geçmektedir, sadece bir örnekte {+miz} şeklinde düz ünlülü olarak geçmektedir: *cân+ı+muz* (60), *mekân+ı+muz* (60), *sin+i+müz* (44), *bizüm derd+ü+miz* (43), *tenler+i+müz* (43), *derd+i+müz+e* (70).

2. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek metinde geçmemektedir.

3. Çokluk Şahıs İyelik Eki: Bu ek {+lArI} şeklinde üç örnekte geçmektedir: *yüz+leri* (63), *kat+ları+nda* (64), *söz+leri* (57).

c) Hâl (Durum) Ekleri

Yalın (Nominatif) Hâl: Bir ismin herhangi bir hâl eki almadan kullanılmasıdır. Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *âdem* (05), *feriştah* (05), *cevâb* (06), *dünyâ* (08), *yalan* (13), *kefen* (18), *kulak* (21), *kırdas* (24), *tevbe* (28), *yoldaş* (36), *kıyamet* (39), *ölüm* (48).

İlgi (Genitif) Hâli Eki: Bu ek {+ı}; {+Uı}; {+nıı}; {+nüı} şekillerinde geçmektedir: *sen+ı* (01), *bu+nıı* (42), *muştafâ+nıı* (74), *resûl+ı* (04), *'azrâ'il+ı* (07), *habîb+ı* (68), *teneşir+üı* (11), *uçmağ+ı* (55), *anlar+ı* (16), *ölü+nüı* (45), *nebî+nüı* (70).

Yönelme (Datif) Hâli Eki: Bu ek metinde {+A} şeklinde geçmektedir: *oda+n+a* (24), *cenâze+y+e* (26), *ölü+y+e* (27), *hak+a* (29), *ölü+y+e* (32), *toprag+a* (43), *sin+e* (45), *sefer+e* (23), *biz+e* (43), *iş+e* (51), *derdimüz+e* (70).

Yükleme (Akkuzatif) Hâli Eki: Metinde akuzatif eki genellikle düz ünlülü olarak {+I} şeklinde geçmektedir: *sen+i* (09), *tonların+ı* (11), *yüzün+i* (24), *cenâze+y+i* (31), *okuyan+ı* (75), *yazan+ı* (75).

Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen {+n} akuzatif ekinin örnekleri metinde görülmektedir: *vefâsı+n* (16), *gözi+n* (20), *namâzı+n* (31), *azâbı+n* (37), *ipleri+n* (46), *kapusı+n* (55).

Zamirlerden sonra gelen {+nI} akuzatif eki arkaik olarak metinde bir örnekte görülmektedir: *anı* (75).

Bulunma (Lokatif) Hâli Eki: Bu ek metinde {+da} şeklinde geçmektedir: *dünyâ+da* (33), *katların+da* (64), *şamuda* (38), *için+de* (01), *elin+de* (69).

Uzaklaşma (Ablatif) Hâli Eki: Bu ek metinde {+dAn} şeklinde geçmektedir: *cānımız+dan* (71), *yol+dan* (68), *yağ+dan* (57), *kırt+dan* (40), *korğular+dan* (35), *şerrin+den* (42), *kişi+den* (44), *çevresin+den* (52), *gözlerin+den* (61), *kavmiş+den* (25).

Yön (Direktif) Ekleri: Metinde {+rA} yön eki bir örnekte görülmektedir: *şoñ+ra* (18).

{+ArU} ekinden kısalmış ve kalıplaşmış olarak belli kelimelerde kullanılan {+rU} eki metinde sadece bir kelime görülmektedir: *girü* (31).

Vasıta (Enstrumental) Hâli Eki: Metinde {+İA} vasıta eki az sayıda örnekte geçmektedir: *hışm-ıla* (14), *vakt-ıla* (54), *göz-ile* (62), *nāz-ile* (64).

Eski Türkçede sıklıkla kullanılan fakat bugün işleliğini kaybetmiş olan {+n} vasıta eki bu metinde sadece bir örnekte kalıplaşmış olarak bulunmaktadır: *iç+ü+n* (11).

2. Zamirler

a) Şahıs Zamirleri ve Çekimleri

1. Teklik Şahıs Zamiri (Ben): *benden* (06), *benüm* (02), *baña* (49).

2. Teklik Şahıs Zamiri (Sen): *sen* (09), *senden* (01), *seni* (08), *seniñ* (01), *saña* (29).

3. Teklik Şahıs Zamiri (Ol): *ol* (13), *aña* (07), *anı* (26), *anıñ* (74).

1. Çokluk Şahıs Zamiri (Biz): *bize* (71), *biziüm* (43).

2. Çokluk Şahıs Zamiri (Siz): Metinde örneği tespit edilemedi.

3. Çokluk Şahıs Zamiri (Anlar): *anlar* (25), *anlaruñ* (16).

b) İşaret Zamirleri: *bunlar* (59), *ol* (13), *anda* (05), *andan* (71).

c) Dönüşlülük Zamirleri: Metinde örneği tespit edilemedi.

ç) Belirsizlik Zamirleri: *kimi* (58), *her kim* (75), *her biri* (66), *ne kim* (33), *ayruk* (24), *cümle* (25), *cümlesi* (39).

d) Soru Zamirleri: Metinde örneği tespit edilemedi.

3. Sıfatlar

a) Niteleme Sıfatları: *sükker* sözin (04), *uşlı* kişi (04), *şālīh* 'amel (36), *görklü* yoldaş (36), *çirkîn* şüret (38), *şarp* iş (41), *yavuz* konuş (41), *ğarañu* eve (50), *ğara* yılan (52).

b) Belirtme Sıfatları:

İşaret Sıfatları: *ol* kişi (54), *ol* dünyā (08), *ol* sā`at (27), *şol* sevgülü kardeşine (58), *şol* ay gibi (63), *şol* benüm ümmetlerüm (02), *işbu* hāl (13), *işbu* sözi (72), *işbu* kitāb yazanı (75).

Soru Sıfatları: Metinde örneği tespit edilemedi.

Sayı Sıfatları: Metinde sadece asıl sayı sıfatı örnekleri bulunmaktadır: *üç su'âl ider aña* (06), *üç haber virür* (20), *dört yanından işüben bağlayalar* (26), *beş vakit namâz vaqt-ıla kılmış ola* (54), *uçmağuş sekiz kapusun açalar* (55), *iki kardaş gibi bilişeler* (59).

Belirsizlik Sıfatları: *bir ferîşteh ol sâ'at gelür* (27), *hağğa yarar bir 'amel kılmamışam* (53).

4. Zarflar

Zaman Zarfları: *diñle imdi resüliñ sükker sözün* (04), *andan şonra çün kefen geydüreler* (18), *gice gündüz ikisi yeksân ola* (51), *senden öñdin seniñ ğuşşanı yidi* (01), *pes işidün ol ferîşteh hazîn* (21), *ol sâ'at üç su'âl ider aña* (06), *hağdan ğayrı saña yokdur hergiz meded* (23), *andan çünki namâzın kıllalar* (31).

Yön Zarfları: *kanda varalum bunñ şerrinden 'aceb* (42).

Miktar Zarfları: *az yaşayan çok yaşayan öliser* (03).

Tarz Zarfları: *yine gelür bir ferîşteh şormağa* (12), *diñlenmek yok ayruğ saña muştafâ* (29), *böyle diye yâ âdem oğlanı* (33), *zihi devlet işbu resme olanıñ* (67), *cenâzeyi girü ele alalar* (31), *bilmeyesin nice geçti yaz u kış* (49), *nefis elinde şöyle olmuş bîmâr* (69).

5. Edatlar

Metinde kullanılan edatlardan bazıları şunlardır: *kırtıdan koyun ürker gibi ürkeler* (40), *dañı şorar ey âdem oğlanı* (09), *aña göre hiç yarağ kılmaz mıduñ* (17), *yumağ için tonlarını şoyalar* (11), *tevbe ile geldiñ ise devlet seniñ* (30), *bellüdüdür kim ne kadar geydüreler* (18), *sin üzere nür-ı rahmet şaçalar* (55), *tâ kıyâmet kıpınca zañmet ide* (39).

6. Bağlaçlar

Metinde kullanılan bağlaçlardan bazıları şunlardır: *andan çünki namâzın kıllalar* (31), *sin içinde çün bunlar buluşalar* (59), *ne devletdür eger tevbeñ var-ısa* (28), *kaçan kim bir âdem oğlanı ölür* (05), *hayır şer itdüğün hem bulısar* (03), *ne yoldaş var baña ne biliş* (49).

7. Ünlemler

Metinde ünlem olarak “ey, eyvâh, yâ” kelimeleri geçmektedir: *dañı şorar ey âdem oğlanı* (09), *eydür yâ miskîn bilür misin n'olduğuş* (22), *eyvâh eger 'âşî isen ğağa* (29).

8. Fiiller

a) Bildirme Kipleri

Görülen Geçmiş Zaman: Bu ek, daha çok {+dl} düz ünlülü şekilde geçmektedir. İki örnekte {+dU} yuvarlak ünlülü şekli de bulunmaktadır. Metindeki örneklerden bazıları şunlardır: *ol-madın* (04), *bağlan-dı* (15), *ol-dı* (74), *bul-madın* (16), *ayrıl-dıñ* (25), *di-di* (01), *yi-di* (01), *bil-medin* (07), *öldür-di* (08), *devşür-di* (09), *gel-diñ* (30), *kıl-duñ* (34), *gel-dük* (50).

Öğrenilen Geçmiş Zaman: Bu ek, metinde düz ünlülü olarak {+mİş} şeklinde geçmektedir. Bu zaman ekinin iki örnekte olumsuz şekline rastlanılmaktadır. Metinde geçen örneklerden bazıları şunlardır: *bil-memişem* (53), *kıl-mamışam* (53), *gel-miş ola* (54), *kıl-mış ola* (54), *ol-muş* (69).

Geniş Zaman: Bu ek en fazla {-Ur} olarak geçmektedir. İki örnekte {-Ar} olarak ve bir örnekte {-r} şeklinde geçmektedir. Geniş zamanın olumsuzu {-mAz} ekiyle yapılmıştır ve bunun da üç örneği bulunmaktadır: *benze-r* (58), *şor-ar* (09), *aç-ar* (20), *yarlığan-ur* (66), *çağır-ursın* (50), *ol-ur* (37), *çağır-ur* (32), *kığır-ur* (27), *vir-ür* (20), *eyd-ür* (22), *gel-ür* (05), *toğ-maz* (50), *çık-maz* (50), *söylemez* (15).

Metinde istek eki {-A} çoğunlukla geniş zaman ifade etmektedir. Bu örneklerde kesin geniş zamandan çok şimdiki zamana ve gelecek zamana kayan bir geniş zaman görülmektedir: yumak için tonlarını *şoy-alar* (11), tenesirün üzerine *koy-alar* (11), dört yanından işüben *bağla-y-alar* (26), andan çünkü namâzın *kıl-alar* (31), şālîh ‘amel bir görklü yoldaş *ol-a* (36), kabir ehli cümle andan *korç-alar* (40), uçmağun sekiz kapusun *aç-alar* (55), *sin içinde çün bunlar buluş-alar* (59).

Gelecek Zaman: Metinde iki kelimedede {-IsAr} gelecek zaman eki kullanılmıştır: az yaşayan çok yaşayan *öl-iser* (03), hayır şer itdüğün hem *bul-ısar* (03).

İstek eki {-A} bazı örneklerde gelecek zaman anlamında kullanılmıştır: ayrıuk diyüp odana *gelme-yesin* (24), kavım kardaş yüzünü *görme-yesin* (24), hayır şerden ne kim kılduñ *vir-eler* (34), cümlesini öjine *getür-eler* (34), hayır kıldun-ısa eger şād *ol-a* (35), korçulardan kurtıla āzād *ol-a* (35).

Şimdiki Zaman: Bugün kullanılan {-yor} şimdiki zaman eki metinde bulunmamaktadır. Bu kip bir örnekte geniş zaman ekiyle sağlanmış: ideler kim bir yavuz konşı *gel-ür* (41).

b) Dilek Kipleri

İstek Kipi: Bu kip için metinde {-A} eki kullanılmıştır. Bu ekin örneği çoktur. Fakat genellikle geniş zamanı karşılamış kimi zaman da gelecek zaman anlamında kullanılmıştır. İstek anlamında kullanılan örnekleri az sayıdadır: korçulardan *kurtıl-a* (35), āzād *ol-a* (35), şād *ol-a* (35), ‘āqil-iseñ *añla-yasın dut-asın* (73), terk *itme-yeler* ölünce sünnetlerüm (02).

Emir Kipi: Emir ekinin birinci teklik şahısta bir örneği görülmemektedir. İkinci teklik şahısta hem eksiz örnekler hem de {-gıl} ekiyle geçen iki örnek mevcuttur. Üçüncü teklik şahıs emir ekinin metinde örneği bulunmamaktadır. Çokluk birinci şahsın iki örneği bulunmaktadır. Çokluk ikinci şahıs emir eki {-ŋ} şeklinde geçmektedir. Çokluk üçüncü şahıs emir ekinin metinde {-sünler} şeklinde geçen bir örneği bulunmaktadır: *yarlığa* (75), *diñle* (04), *uyar* (04), *hāzır ol* (06), *cevāb vir* (07), *ayır-mağıl* (71), *virme-ğil* (71), *işit-sünler* (02), *var-alum* (42), *gel gid-elüm* (60), *işid-ü-ŋ* (21), *diñle-ŋ* (21).

Şart Kipi: Metinde {-sa} şart eki bir örnekte geçmektedir. Bu örnek teklik üçüncü şahıs ile kurulmuş bir örnektir ve dilek anlamı taşımaktadır: her kim du ‘ā ile *añar-sa* işbu kitāb yazamı (75).

Gereklilik Kipi: Metinde gereklilik kipinin herhangi bir örneği mevcut değildir.

c) Cevher Fiili ve Bildirme Ekleri

i- fiili Eski Türkçede *er-* şeklindeydi. Normal bir yardımcı fiil olan ve bütün kipleri bulunan *er-* fiilinin Batı Türkçesine geçerken /r/'si düşmüş *e-i* değişmesi ile ünlüsü de değişerek *i-* şekli ortaya çıkmıştır (Ergin, 1993: 299).

i- fiilinin dört kipi vardır: Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, şart kipi. Metinde cevher fiilinin geniş zaman ve şart kipinin örnekleri bulunmaktadır: Şart kipinin metinde beş örneği bulunmaktadır: 'âsî *i-señ* 'azâb miñnet seniñ (30), 'âkil-*iseñ* işbu sözi aña dut (72).

Cevher fiilinin geniş zaman eklerine bildirme ekleri denir. Bildirme eklerinden 1. ve 2. şahıs için kullanılanlar şahıs zamirlerinden, 3. şahıs için kullanılanlar *tur-* fiilinden gelişmiştir (Özkan, 2017: 144). Metinde sadece 2. teklik şahıs bildirme eki ve 3. teklik şahıs bildirme eki görülmektedir:

2. Teklik Şahıs Bildirme Eki: Metindeki bir örnekte {+sin} eki görülmektedir: *sen+sin* 'isâ ol rûhullâh didi (015).

3. Teklik Şahıs Bildirme Eki: Metinde {+dUr} şeklinin örnekleri bulunmaktadır: *hağdan ğayrı saña yok+dur* hergiz meded (23), *uçmaq+dur* mekânımız (60), ne kim *var+dur* (65), *hakîkat+dür* işbu hâl (13), *bellü+dür* kim (18), ne *devlet+dür* (28).

e) Fiillerin Birleşik Çekimleri

“Zamanda hareket noktasını, konuşanın konuştuğu andan, yani şimdiki zamandan başka bir plana aktarmak mümkündür. Bu yüzden fiili hikâye, rivayet ve şart tarzlarında anlatmak için ayrıca ekler ihtiyacı vardır. Hikâye tarzında anlatmak, fiilin hareket noktasını eski bir zaman çerçevesi içine yerleştirmektir. Yani bu anlatım, zamanı geçmişe aktararak yapılan anlatımdır. Rivayet tarzında bu çerçeveye ayrıca anlatılan hususun dolaylı bir bilgiye dayandığı, başkasından duyulduğu noktaları da eklenir. Şart tarzında ise, fiildeki hareket ve oluş, başka bir hareket ve oluş için şart olarak gösterilir. Hikâye, rivayet ve şart tarzları fiillerin birleşik çekimlerini meydana getirirler.” (Özkan, 2017: 145-146). Metinde, sadece görülen geçmiş zamanın şartlı birleşik çekimine iki örnek bulunmaktadır: *tevbe ile geldiñ ise devlet seniñ* (30), *hayır kıldun-ısa eger şâd ola* (35).

d) Fiillerde Soru Şekli

Metinde soru ekinin {mI} şeklinde düz ünlülü örneklerine rastlanmaktadır. Bu örneklerden bazıları şunlardır: *yoğsa hergiz ölmek şanmaz mıduñ* (17), *aña göre hiç yarağ kalmaz mıduñ* (17), *yoğsa ol dünyâ seni öldürdi mi* (08), *öğredüp bilmedüñin bildürdü mi* (08), *eydür yâ miskîn bilür misin* n'olduğuş (22).

e) Fiilimsiler

İsim-Fiiller

Fiilin kök ve gövdelerine getirilen belirli eklerle fiilin bir ad gibi kullanılması; ad gibi kullanılan fiil (Korkmaz, 2003: 9). Metinde yalnızca {-mAk} isim-fiil ekinin dört örneği bulunmaktadır:

{-mAk}: *yumak* için *tonlarını şoyalar* (11), yine gelür bir ferişteh *şormağa* (12), *kanı tākāt aña cevāb vürmege* (12), sin yanına *komağa* yapışalar (46).

Sıfat-Fiiller (Partisipler)

Fiillerin, zamana bağlı isim ve sıfat şekilleridirler. İsimler gibi çokluk, iyelik ve hâl eklerini alırlar (Gülsevin, 2020: 133). Metinde geçen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

{-dUk}: Metinde bu ekin az sayıda örneği bulunmaktadır. Bu örnekler yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır: ol dañı eydür çanı *kağıduğıu* (14), mazlūmları hışm-ıla *toğundūğıu* (14), eydür yā miskīn bilür misin *n'olduğıu* (22), dañı hem evvel sine *varduğıu* (45), ol *işledüğü* işe peşimān ola (51), öğredüp *bilmedügin* bildürdü mi (08), *öldüğü* dem işbu rahmet bulanıñ (67).

{-mİş}: Bu ek, düz ünlülü ve ince sıradan bir şekilde sadece bir örnekte geçmektedir: ol meşhed ehli *geç-miş* ölüler (65).

{-An}: Yaygın olarak kullanılan bir sıfat-fiil ekidir. Metindeki örnekleri şunlardır: *oku-y-an-ı yaz-an-ı* tañrı yarlığa anı (75), zihī devlet işbu resme *ol-an-ı* (67), öldüğü dem işbu rahmet *bul-an-ı* (67), andan sonra ol bī-çāre *öl-en-ü* (10), miskīn olup mālī sebīl *kal-an-u* (10), az *yaşa-y-an* çok *yaşa-y-an* öliser (03), işbu *gel-en* kişiden kaçamazuz (44).

{-Ar}: Bu sıfat fiil ekinin metinde sadece kalın sıradan bir örneği bulunmaktadır: hağka *yar-ar* bir 'amel kılmamışam (53).

Zarf-Fiiller (Gerindiumlar)

Şahıs ve zaman belirtmeyen, yalnızca hareket kavramı ifade eden fiil şekilleridir (Özkan, 2017: 151). Fiilleri başka fiillerle bağlamak üzere zarflaştırılan eklerdir (Gülsevin, 2020: 135). Metinde geçen zarf-fiil ekleri şunlardır:

{-İ}: Bu ekin kalıplaşmış edat olarak kullanıldığı iki örnek metinde görülmektedir: *dañı* < tak-ı (45), *girü* < gir-ü (31).

{-ınca}, {-ünce}: Bu ekin metinde sadece iki örneği bulunmaktadır. Bu örneklerden birinin ünlüsü kalın sıradan diğerinin ünlüsü ise ince sıradandır: tā kıyāmet *kop-ınca* zahmet ide (39), terk itmeyeler *öl-ünce* sünnetlerüm (02).

{-mAdIn}: Metinde bu ekin iki örneği bulunmaktadır: 'azrā'iliñ çarbu *urul-madın* (07), kim cevāb vir aña *bil-medin* (07).

{-Up}: Metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: miskīn *ol-up* mālī sebīl çalanuñ (10), tenlerimiz toprağa *yat-up* durur (43), ol *kağış-up* selām vireler (56), *öğred-üp* bilmedügin bildürdü mi (08), cānından ayru *düş-üp* öldüğüñ (22), ayruğ *di-y-üp* odana gelmeyesin (24), bize bizüm derdümüz *yit-üp* durur (43).

{-UbAn}: {-Up} zarf-fiil ekinin genişletilmiş şeklidir. Metinde dört örneği bulunmaktadır: şād *ol-uban* şükr ide hağa (62), *çığırış-uban* eydürler kim ey çalab (42), kulağ *ur-uban* dinleñ sözün (21), dört yanından *iş-üben* bağlayalar (26).

5. Transkripsiyonlu Metin ve Çeviri

[59a]	hazâ kitâbu mevt ⁴ bismillâhirrahmanirrahîm	Ölümün Kitabı Başılayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla.
01	celis içinde muhammed böyle didi senden öñdin senin ğuşşanı yidi	<i>Hız. Muhammed halk içinde böyle dedi. Senden önce senin kaygını duydu.</i>
02	işitsünler şol benüm ümmetlerüm terk itmeyeler ölünce sünnetlerüm	<i>Bu benim ümmetim olan insanlar dinlesinler, ben ölünce benim sünnetimi terk etmesinler.</i>
03	az yaşayan çok yaşayan öliser hayır şer itdügin hem bulısar	<i>Az yaşayan da çok yaşayan da bir gün ölecek. İyi ya da kötü (herkes) yaptığım bulacak.</i>
04	diñle imdi resüliñ [sü]kker sözün uşlı kişi olmadın uyar gözün	<i>Akalı kişi olmadın (bari) uyan, gözünü aç. Şimdi Peygamber'in şekerden tatlı sözlerini dinle.</i>
05	kaçan kim bir âdem oğlanı ölür bir ferişteh anda hem hâzır gelür	<i>Ne zaman bir insan evladı ölürse o vakit bir melek oraya gelir.</i>
06	ol sâ'at üç su'âl ider aña cevâb vir hâzır ol benden saña	<i>O zaman ona üç soru sorar. Benden sana (gelecek), hazır ol, cevap ver.</i>
07	'azrâ'iliñ darbu urulmadın kim cevâb vir aña bilmedin	<i>Azrail'in darbesi gelmeden, bilmeden, düşünmeden ona cevap ver.</i>
08	yoħsa ol dünyâ seni öldürdi mi öğredüp bilmediğün bildürdü mi	<i>Yoksa bu dünya seni öldürdü mü, bilmediğini öğretilip (sana) bildirdi mi?</i>
09	daħı şorar ey âdem oğlanı düyñâ seni devşürdi yoħsa sen anı	<i>Yine sorar: Ey insan evladı; dünya mı seni derleyip toparladı yoksa sen mi onu?</i>
10	andan şonra ol bî-çâre ölenüñ miskîn olup mâlî sebîl kılanuñ	<i>Ondan sonra o çaresiz kalıp ölenin, aciz kalıp malı dağıtılan kişinin</i>
[59b]		
11	yumağ için tonlarını şoyalar teneşirüñ üzerine kıoyalar	<i>yıkanması için elbiselerini çıkarırlar, (bedenini) teneşirin üzerine koyarlar.</i>
12	yine gelür bir ferişteh şormağa kâmı tākāt aña cevâb virmege	<i>Yine bir melek soru sormaya gelir. (Fakat) ona cevap verecek takat hani nerede?</i>
13	ol daħı şorar yine hem üç su'âl yalan değıl hâkîkâtdür işbu hâl	<i>O da yine üç soru sorar. Bu durum yalan değıl, gerçektir.</i>

⁴ Yazmada eserin adı "hazâ kitâbu mevt-i muhammed-nâme" şeklinde geçmektedir. Eserde, İslamiyet'e göre ölümden sonra yaşanan süreç anlatılmıştır. Bu nedenle eserin adı "hazâ kitâbu mevt" olarak değiştirilmiştir.

14	ol daḥı eydür ḳanı ḳaḳıduḡıñ maẓlūmları ḥıṣm-ıla ṭoḳunduḡıñ	<i>O melek (şöyle) der: Hani kızıp öfkelenmen, hani mazlumlara öfke ile karşı koyman?</i>
15	ya ‘nī niçün söylemez seniñ dilin nite oldı bağlandı iki elin	<i>Şimdi niçin senin dilin söylemez, nasıl oldu da iki elin bağlandı kaldı.</i>
16	yā ḳanı ol dostlarıñ yārenleriñ hiç vefasın bulmadın sen anlarıñ	<i>Ya, o arkadaşların, dostların nerede? Sen onların vefasını hiç görmedin.</i>
17	yoḥsa hergiz ölmek şanmaz mıduḡ aḡa göre hiç yaraḳ kılmaz mıduḡ	<i>Yoksa, sen ölüm gelecek diye asla düşünmedin mi? Ona göre hiç hazırlık yapmadın mı?</i>
18	andan şonra çün kefen geydüreler bellüdür kim ne ḳadar geydüreler	<i>Ondan sonra (ona) kefen giydirirler, ne kadar giydirecekleri de (dinen) bellidir.</i>
19	yine gelür bir ferişteh üstine ya ‘nī su ‘āl eylemek ḳaşdına	<i>Sonra yine soru sormak amacıyla bir melek (onun yanına) gelir.</i>
20	gözün açar ol ferişteh görür hem ferişteh aḡa üç [haber] ⁵ virür	<i>Gözünü açınca o meleği görür, melek de ona üç haber verir.</i>
21	pes işidün ol ferişteh ḥazın ḳulaḳ uruban dinleḡ sözün	<i>Şimdi o meleği hazin bir şekilde duyun ve sözlerine kulak verip dinleyin.</i>
22	eydür yā miskīn bilür misin n’olduḡıñ cānından ayrı düşüp öldüḡün	<i>Ey çaresiz kimse, (sana) ne olduğunu ve canından ayrı düşüp öldüğünü bilir misin?</i>
23	bir sefere gönüldün var dur ebed ḥaḳdan ḡayrı saḡa yoḳdur hergiz [me]ded	<i>Bir sefere doğru yola çıktın, git, sonsuza kadar (orada) dur. Bundan sonra sana Allah’tan başka yardım edecek hiç kimse yok.</i>
[60a]		
24	ayruḳ diyüp odana gelmeyesin ḳavm ḳardaş yüzünü görmeyesin	<i>Başkası (öldü) deyip geri evine gelmeyeceksin, (bundan sonra) akraba ve kardeşlerinin yüzünü görmeyeceksin.</i>
25	ol ayrıldıñ ḳavmıñden firḳat-ile anlar anda yanalar cümle ḥasret-ile	<i>Yakınlarından üzüntüyle ayrıldın. Onlar orada hasret içinde yanıp kalacaklar.</i>
26	çünkü anı cenāzeye ḳoyalar dört yanından işüben bağlayalar	<i>Onu tabuta koydukları zaman dört yanından toplanıp bağlarlar.</i>
27	bir ferişteh ol sā ‘at gelür ol ölüye ḥaber virür ḳıḡırur	<i>O zaman bir melek gelir, o ölen kişiye seslenir ve haber verir.</i>

⁵ Eserin bağlamından hareketle burada “haber” kelimesiyle metin tamiri yapılmıştır.

28	ne devletdür eger tevbeñ var-ısa tevbe ile saña tevfiķ yâr-ısa	<i>Eğer (yaptıklarına) tövbe etmişsen (senin için) ne talihtir. Tövbe seni başarıya eriştiren bir dosttur.</i>
29	eyvâh eger ‘âşî iseñ ģaķa diñlenmek yok ayrıķ saña muştafâ	<i>Eğer Allah’a asi olmuşsan eyvah. Ey Mustafa, bundan başka sana dinlenmek yok.</i>
30	tevbe ile geldiñ ise devlet seniñ ‘âşî iseñ ‘azâb miñnet seniñ	<i>Tövbe ile geldiysen mutluluk seniñ, asilik ile geldiysen eziyet ve dertler seniñ.</i>
31	andan çünkü namâzın kıllalar cenâzeyi girü ele alalar	<i>Ondan sonra seniñ namazım kıllarlar ve cenazeyi geri eller üzerine alırlar.</i>
32	bir ferişteh yine gelür çağırur ol ölüye ģaber virür kığırur	<i>Yine bir melek gelerek seslenir, o ölüye haber verir.</i>
33	böyle diye yâ âdem oğlanı ne kim itdün dünyâda virek anı	<i>Şöyle der: Ey insanoğlu, dünyada her ne ettiysen onu sana geri vereceğiz.</i>
34	ģayır şerden ne kim kılduñ vireler cümlesini öñine getüreler	<i>İyi ve kötü her ne yaptıysan verecekler, hepsini seniñ önüne koyacaklar.</i>
35	ģayır kıldun-ısa eger şâd ola ķorkulardan ķurtıla âzâd ola	<i>Eğer iyilik yaptıysan mutlu olacaksın, korkularından kurtulup özgür olacaksın.</i>
[60b]		
36	şâlih ‘amel bir görklü yoldaş ola sin içinde anı etmek eş ola	<i>Güzel ameller (sana) kutlu bir dost olur. İyi amel etmek mezar içinde arkadaş olur.</i>
37	sin içinde gür azâbın görmeye şoruclular ģiç [muģâlefet] itmeye	<i>Mezar içinde ģiç kabir azabı çekmezsin. Sorgucu (melekler) sana ģiç karşı koymaz.</i>
38	[yavuz ‘amel] bir çirkîn şüret olur yoldaşğî tamuda [âfâd] olur	<i>Kötü amel çirkin yüzlü biri olur ve yoldaşğî cehennemde bela olur.</i>
39	tâ kıyâmet ķopınca zahmet ide meşhed ehli cümlesi la‘net ide	<i>Kıyamet kopuncaya kadar zahmet çeker, şehitlerin hepsi ona lanet eder.</i>
40	ķabir ehli cümle andan ķorkalar ķurtdan ķoyun ürker gibi ürkelere	<i>Mezar halkının hepsi ondan korkarlar, koyunların kurttan korktuğû gibi korkup çekinirler.</i>
41	ol kabir ehli [içün] şarp iş olur ideler kim bir yavuz ķonşî gelür	<i>O, mezar halkı için zor bir iş olur. (Size) kötü bir komşu geliyor, diye söylerler.</i>
42	çığrışuban eydürler kim ey çalab ķanda varalum bunıñ şerrinden ‘aceb	<i>Bağırıp haykıarak şöyle derler: “Ey Allah’ım, biz bunun kötülüğünden acaba nereye gidelim.</i>

43	bize bizüm derdümüz yitüp durur tenlerimiz toprağa yatup durur	<i>Bize bizim derdimiz yeter, bedenlerimiz toprakta yatıp durur.</i>
44	işbu gelen kişiden kaçamazuz kaça-y-idük sinimiz açamazuz	<i>Bu gelen kişiden biz kaçamayız, eğer kaçarsak mezarımızı açamayız.” derler.</i>
45	diñle imdi ol ölünüş hālını dağı hem evvel sine varduğımı	<i>Şimdi o ölünün durumunu ve ilk olarak mezara nasıl gittiğini dinle.</i>
46	çün cenāze iplerin şeşeler sin yanına komağa yapışalar	<i>Tabutun iplerini çözerler, kabrin yanına koymak için (tabuta) yapışarlar.</i>
47	bir ferişteh yine gelür katına gel imdi sen gör heybeti ne	<i>Yine yanına bir melek gelir, gel şimdi sen, bak (o meleğin) heybeti nasıldır.</i>
[61a]		
48	hem ol dağı üç haber şorar aña ölüm hem olur saña baña	<i>O da ona üç soru sorar. Ölüm hem bana hem de sana gelir.</i>
49	ne yoldaş var baña ne biliş bilmeyesin nice geçti yaz u kış	<i>(Şimdi) bana ne yoldaş var ne de tanıdık. Yaz ve kış nasıl geçti, bilmezsin.</i>
50	bir karanı eve geldük toğmaz gün çağırursın taşra çıkmaz üñ	<i>Bir karanlık eve geldik, (burada) gün doğmaz. Seslenirsin ses dışarı çıkmaz.</i>
51	gice gündüz ikisi yeksân ola ol işlediği işe peşimân ola	<i>Gece ve gündüz ikisi birbirine eş olur. O kişi yaptığı işlere pişman olur.</i>
52	ezderhâlar kara yılan ağulu anlar ola çevresinden toptolu	<i>Çevresi, ejderhalar ve zehirli kara yılanlarla dolar ve (her tarafta) onlar olur.</i>
53	anda kim ey dirîgâ bilmemişem hağka yarar bir ‘amel kılmamışam	<i>O zaman: Eyvahlar olsun, hiç bilmemişim, Allah'a yarar bir iş etmemişim, der.</i>
54	ol kişi kim tevbe ile gelmiş ola beş vakit namâz vaqt-ıla kılmış ola	<i>O kişi eğer tövbe ederek ve beş vakit namazını kılmış olarak gelmişse</i>
55	uçmağuş sekiz kapusın açalar sin üzere nūr-ı rahmet şaçalar	<i>cennetin sekiz kapısını (ona) açarlar ve mezarının üzerine rahmet ışıkları saçarlar.</i>
56	eyi şüretli ferişteher geleler ol kavışup selâm vireler	<i>Güzel yüzlü melekler gelirler, o kişiyle görüşüp (ona) selam verirler.</i>

57	kimi ata kimi ana şüretlü ola bal yağdan sözleri tatlu ola	(O meleklerin) kimi babası, kimi anası gibi görünür, sözleri bal ve yağdan tath olur.
58	kimi beşzer şol sevgülü kardaşına dahı aña devlet kim an[uş başına]	(O meleklerin) kimi o sevgili kardeşine benzerler. Bu onun başına konan bir talihtir.
59	sin içinde çün bunlar buluşalar iki kardaş gibi bilişeler	Bunlar mezar içinde buluşup görüşürler, iki kardeş gibi birbirini tanurlar.
[61b]		
60	eydeler hoş geldin ey cānımız gel gidelim uçmağdur mekânımız	“Ey canımız, hoş geldin. Gel gidelim, mekânımız cennettir.” derler.
61	içirüler aña kevs er şerâbın götüreler gözlerinden hicâbın	Ona Kevser şarabını içirirler ve gözlerinden perdeyi kaldırırılar.
62	cān göz-ile dört yana çevre baқа şâd oluban şükr ide haқа	Can gözüyle çevreye ve dört bir yana bakar, mutlu olur ve Allah’a şükreder.
63	ol sin görine şâr gibi hürilerdür yüzleri şol ay gibi	O mezar, ona şehir gibi görünür. Yüzleri ay gibi olanlar hurilerdir.
64	selâm vire hüriler âvâz ile katlarında oturalar nâz-ile	Huriler, ona yüksek sesle selam verirler ve (gelip) naz ile yanlarında otururlar.
65	ol meşhed ehli geçmiş ölüler ne kim vardur hem ölüler sevineler	O şehitler, gelmiş geçmiş tüm ölüler ve her ne kim varsa (bu durumu görünce) sevinirler.
66	meşhed ehli cümlesi pür nür olur yarlıganur her biri mağfûr olur	Şehitlerin hepsi ışıklar içinde olur ve her biri Allah tarafından başlanır.
67	zihî devlet işbu resme olanı öldüğü dem işbu rahmet bulanı	İşte bu şekilde olanlara ve öldüğü zaman rahmet bulanlara ne büyük talih!
68	ol habîbin hürmeti-çün ey celîl doğrı yoldan tevfiķıñ eyleme[gi]	Ey Allah’ım, o sevgili peygamberinin hatırı için bizleri doğru yoldan ayırma ve muvaffak eyle.
69	nefis elinde şöyle olmuş bîmâr ⁶ yâ muhammed senin gibi şâfi’ kanda var	(O kişi) kendi nefsinin elinde hasta olmuş. Ey Muhammed, senin gibi şefaataçı nerede var.
70	ol nebînüñ hürmeti-çün şefâ’at kıl şefâ’atin derdimüze devâ kıl	(Ey Allah’ım), o peygamberinin hatırı için bize şefaata et. Şefaatinle dertlerimize çare ol.

⁶ bîmâr: مازبي

71	cānımızdan sevgüsün ayırmağıl andan artık bize sevgü virmeğil	<i>(Ey Allah'ım), o peygamberin sevgisini canımızdan ayırma ve bize ondan başka sevgi verme.</i>
[62a] 72	resül eydür mevt ente qabl mevt 'ākıl-iseñ işbu sözi anla dut	<i>Peygamber şöyle der: "Ölmeden önce ölüünüz." Eğer akıllı kimseysen bu sözü anla ve yerine getir.</i>
73	'ākıl-iseñ anlayasın dutasın sin içinde rāhat olup yatasın	<i>Eğer akıllıysan (bu sözü) anla ve yerine getir. Mezar içinde huzurlu bir şekilde yatarsın.</i>
74	tamām oldı hadīs i muştafānıñ vir şalavāt ümmetisen sen anıñ	<i>Hz. Muhammed'in hadisi (burada) bitti. Eğer sen onun ümmetiysen salavat getir.</i>
75	her kim du'ā ile anarsa işbu kitāb yazanı okuyanı yazanı tañrı yarlığa anı	<i>Her kim bu kitabı yazanı, okuyanı ve dinleyeni dua ile anarsa Tanrı onu bağışlasın.</i>

6. Sonuç

Ölüm kelimesi *TDK Türkçe Sözlükte* "Bir insan hayatının tam ve kesin olarak sona ermesi; ahiret yolculuğu, son, ebedî uyku, son yolculuk, emrihak, irtihal, memat, mevt, vefat." olarak tanımlanmıştır. Ölüm kavramı, insanın bu dünyada var olduğundan beri üzerinde en çok düşündüğü konulardan biri olmuştur. İnsanın bu dünyadaki sevdiklerinden ayrılması, yaşamı boyunca edindiği malı mülkü geride bırakması, öldükten sonra ne olacağını bilmemesi, öldükten sonra bir yaşamın var olup olmaması gibi konular insanoğlunu tarih boyunca hem düşündürmüş hem de içinde korkular oluşmasına neden olmuştur. İşte insanların ölüm konusunda aradığı sorulara cevabı genelde dinler vermiştir. Ölüm ve ölüm sonrası ile ilgili inanışlar dinden dine ve kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Öte yandan ölümle ilgili cenaze merasimleri değişik kültürlerde farklı görünüm arz etmektedir. İslam inancına göre ölüm kesin bir son değildir. Bu dünya gelip geçicidir, asıl önemli ve ebedî olan öte dünyadır. İnsan eğer ebedî bir mutluluğa kavuşmak istiyorsa bu dünyada üstüne düşen sorumlulukları yapmalı ve ölmeden önce ölümün her an gelebileceğini düşünerek yaşamalıdır. Kur'an'ın ve Peygamber'in gösterdiği yoldan dosdoğru gitmeli ve kendi nefsinin ölmeden önce öldürmelidir.

Bu çalışmada Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3881/4 numarada kayıtlı olan *Kitābu Mevt* adlı eser ele alınmıştır. Giriş bölümünde ölüm kavramının ne ifade ettiği İslam inançları açısından kısaca değerlendirilmiş, daha sonra eserin konusu ve nüsha özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin dil özellikleri ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenmiş, ele alınan konular tanıklarıyla birlikte ortaya konulmuştur. *Kitābu Mevt* adlı eser Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıyan bir yazma mecmuası içinde kayıtlıdır. Eserin dil tarihi içinde Eski Anadolu Türkçesi Dönemi'nde oluştuğu düşünülmektedir. Fakat bu tür halk meclislerinde okunan hikâyeler zamanla dil özellikleri bakımından çok katmanlı bir yapı taşırlar. Bu eserlerde bir yandan oluştuğu Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülürken bir yandan da sonraki dönemlerin dil özellikleri kelime ve eklerde kendini gösterir (bk. 4. Eserin Dili Üzerine Notlar).

Çalışmanın ana bölümü "Transkripsiyonlu Metin ve Çeviri" bölümüdür. Bu bölümde 75 beyitten oluşan *Kitābu Mevt* adlı eserin metni verilmiş ve karşı tarafına eserin günümüz Türkçesine dil-içi çevirisi

verilmiştir. Metinde geçen yanlış yazımlar ve gerekli açıklamalar dipnotlarda verilmiştir. Çevirinin metnin aslına uygun olarak yapılmasına dikkat edildi. Beyitlerde olmayan ve cümle bağlamı kullanılması gereken kelimeler yay ayrıç () içinde gösterildi. Eserin Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 3881/4 numarada kayıtlı olan nüshasının görselleri çalışmanın sonuna tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

Kitâbu Mevt adlı eser "Ölümün Hikâyesi" olarak günümüz Türkçesine aktarılabilir. Hikâyede bir insanın öldükten sonra başına neler geleceği İslam inançları çerçevesinde anlatılmaktadır. Esere göre iyi bir insan olmuşsanız, bu dünyadaki sorumluklarınızı yerine getirmişseniz ölmeden önce nefsinizi öldürüp her türlü kötü duygu ve düşünceden kendinizi arındırmışsanız ebedî bir hayat ve mutluluk sizi beklemektedir.

Kaynakça

- Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çağrıç, M. (2007). Ölüm (İslâm Düşüncesi). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (XXXIV: s. 36-37.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çelebioğlu, Â. (2018). *Türk Mesnevî Edebiyatı (Sultan İkinci Murad Devri)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Develioğlu, F. (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ediskun, H. (2007). *Türk Dil Bilgisi (Sesbilgisi-Biçimbilgisi-Cümlebilgisi)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Esen, H. (2007). Ölüm (Fıkıh). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (XXXIV: s. 38-40.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gülsevin, G. (2020). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gürkan, S. L. (2007). Ölüm. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (XXXIV: s. 32-34.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kartal, A. (2014). *Doğu'nun Uzun Hikâyesi, Türk Edebiyatı'nda Mesnevî*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınları.
- Kaya, D. (2021). *Kültürümüzde Dinî ve Cengî Hikâyeler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Kocatürk, V. M. (2018). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- Korkmaz-Bulut, T. (2017). *Arzu ile Kanber Hikâyesi [Millî Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8618 ve Konya Nüshası 42 Kon 1882/2], (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).
- Korkmaz, Ş. (2012). *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme, Metin, Çeviri, Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).
- Korkmaz, Z. (2003). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2011). *Türkçede Eklerin Kullanılmış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Özalp, N. A. (2014). *Hikâye-i Mevlidi'n-Nebi: Mevlid Hikâyeleri*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Özkan, M. (2017). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şahin, H. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarama Sözlüğü I-VIII*. (1963-1977). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (Gramer-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Topaloğlu, B. (2007). Ölüm (İslâm'da Ölüm). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (XXXIV: s. 34-35.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Türkçe Sözlük*. (2023). 12. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII*. (1965). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uludağ, S. (2007). Ölüm (Tasavvuf). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (XXXIV: s. 37-38.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yazım Kılavuzu*. (2012). 27. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldız, O. & Yalkın, A.O. (2021). *Tarihî Türk Lehçeleriyle Karşılaştırmalı Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

İnternet Kaynakları

- Güncel Türkçe Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> (ET: 2024 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında muhtelif zamanlarda bu adresten bilgi alınmıştır.)
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı: <http://yazmalar.gov.tr/> (ET: 2023 yılı Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında muhtelif zamanlarda bu adresten bilgi alınmıştır.)

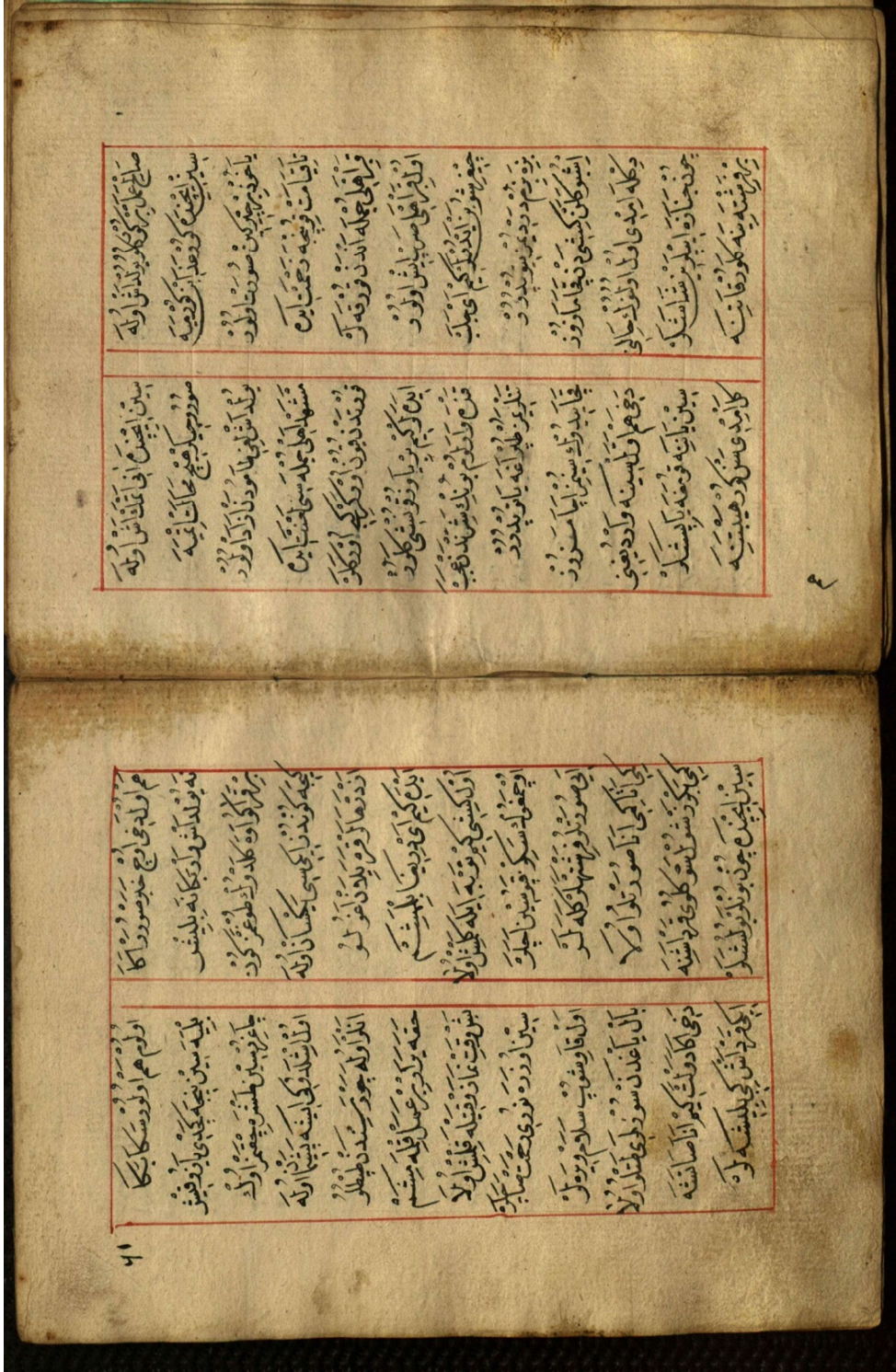
7. Tıpkıbasım

Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 3881/4, 58b-59a

Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 3881/4, 59b-60a

Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 3881/4, 60b-61a

Milî Kütüphane, o6 Mil Yz A 3881/4, 60b-61a